

ACTUS V. SCENAE II.

TERENTII PHORMIO.

C. Sulpitii Apollinaris Periocha
in Phormionem.

Chremétis frater aberat peregre, Démipho,

Relicto Athenis Antiphone filio.

Chremés clam habebat Lemni uxorem ac filiam,

Athénis aliam conjugem, et amantem únice

Gnatúm fidicinam. máter e Lemno ádvenit

Athénas; moritur. virgo sola (abérat Chremes)

Funús procurat. ibi eám visam cum Antipho

Amáret, opera parasiti uxorem úccipit.

Pater ét Chremes revérsi fremere; dein minas

Triginta dant parasito, ut illam conjugem

Habéret ipse. argénto hoc emítur fidicina;

Uxorem retinet Antipho a patruo úgnitam.

ACTA LUDIS ROMANIS. L. POSTUMIO ALBINO L. CORNELIO
MERULA AEDILIB. CURULIB. EGERE. L. AMBIVIVS TURPIO.
L. ATILIVS PRAENESTINVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI.
TIBIVS INPARIB. TOTA GRAECA APOLLODORU EPIDICAZOME-
NOS. FACTA EST III. C. FANNIO M. VALERIO COSS.

Fabulae interlocutores.

DAVVS, servus, amicus Getae.	PHAEDRIA, filius Chremetis, amans Pamphilam.
ANTIPHO, filius Demiphonis, Phanium amans.	CHREMES, senex, frater Demiphonis, pater Phaedriae.
DEMIPHO, senex, frater Chremetis, pater Antiphonis.	DORIO, leno, domianus Pamphilae.
PHORMIO, parasitus, adulescentes adjuvans in rebus amatoriis.	NAUSISTRATA, Chremetis conjux.
SOPHRONA, nutrix Phanii.	HEGIO, } amici a Demiphone
GETA, servus Demiphonis.	CRATINVS, } in consilium adhibiti.
	CRITO, }

Personae mutae:

DORCIUM, conserva et uxor Getae. PANPHILA, puella a Phaedria amata.
PHANIUM, Lemnia adulescentula, filia Chremetis.

PROLOGUS.

Postquám poëta vétus poëtam nón potest
 Retráhere ab studio, et tránsdere hominem in ótium;
 Maledictis deterrére, ne scribát, parat:
 Qui ita dicitat, quas ántehac fecit fábulas,
 Tenui éssé oratióne et scripturá levi: 5
 Quia núsquam insanum fécit adulescéntulum
 Cervám videre fúgere, et sectári canes:
 Et eám plorare, oráre, ut subveniát sibi.
 Quod si íntellegeret, ólim cum stetit nova,
 Actóris opera mágis stetisse, quám sua; 10
 Minus múlto audacter, quám nunc laedit, laederet.
 Nunc sí quis est, qui hoc dicat aut sic cógitet,
 Vetus sí poëta nón lacessissét prior,
 Nullum ínvenire prólogum possét novus,
 Quem diceret, nisi habéret, cui malediceret: 15
 Is sibi responsum hoc hábeat; in medio ómnibus
 Palmam éssé positam, qui ártem tractant músicam.
 Ille ad famem hunc ab stúdio studuit reicere:
 Hic réspóndere vóluit, non lacéssere.
 Benedictis sí certasset, audissét bene: 20
 Quod ab illo adlatum 'st, sibi esse id rellatúm putet.
 De illó jam finem fáciam dicundí mihi,
 Peccándi cum ipse dé se finem nón facit.

Nunc, quid velim, animum atténdite. adportó novam, 25
 Epidícazomenen quám vocant comoédiam
 Graeci, Latini Phórmionem nóminant:
 Quia primas partis qui aget, is erit Phórmio
 Parasítus, per quem rés geretur máxume;
 Volúntas vostra sí ad poëtam accésserit.
 Date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium; 30
 Ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus,
 Cum pér tumultum nóster grex motús loco 'st:
 Quem actóris virtus nóbis restituít locum,
 Bonítasque vostra adjútans atque aequánimitas.

ACTUS I. SCENA I.

DAVUS.

Amicus summus meus et popularis, Geta,
 Heri ad me venit. erat ei de ratiuncula
 lampridem apud me reliquum pauxillum
 Nummorum: id ut conficerem. confeci: adfero.
 Nam erilem filium ejus duxisse audio 5
 Uxorem: ei credo minus hoc conraditur.
 Quam inique comparatum 'st: ii, qui minus habent,
 Ut semper aliquid addant divitiis?
 Quod ille unciatim vix de demensu suo,
 Suum defrudans genium, conpersit miser; 10
 Id illa univorsum abripiet: haut existumans,
 Quanto labore partum. porro autem Geta
 Feriatur alio munere, ubi era peperit:
 Porro alio autem, ubi erit puero natalis dies:
 Ubi initiabunt: omne hoc mater auferet: 15
 Puer causa erit mittendi. set videon' Getam?

ACTUS I. SCENA II.

GETA. DAVUS.

G. Si quis me quaeret rufus — D. praesto 'st, desine. G. oh,
 At ego obviam conabar tibi, Dave. D. accipe, em
 Lectum 'st; conveniet numerus, quantum debui.
 G. Amo te: et non neclxisse habeo gratiam.
 D. Praesertim ut nunc sunt mores: adeo res redit; 5
 Si quis quid reddit, magna habenda 'st gratia.
 Set quid tu es tristis? G. egone? nescis, quo in metu et
 Quanto in periculo simus. D. quid istuc est? G. scies,
 Modo ut tacere possis. D. abi sis, insciens: 10
 Cujus tu fidem in pecunia perspexeris,
 Verere verba ei credere? ubi quid mihi lucri est
 Te fallere? G. ergo ausculta. D. hanc operam tibi dico.
 G. Senis nostri, Dave, fratrem majorem Chremen
 Nostine? D. quidni? G. quid? ejus natum Phaedriam?
 D. Tam, quam te. G. evenit senibus ambobus simul, 15
 Iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
 Ad hospitem antiquom: is senem per epistolas
 Pellexit, modo non montis auri pollicens.
 D. Cui tanta erat res, et supererat? G. desinas:
 Sic est ingenium. D. oh, regem me esse oportuit. 20
 G. Abeuntes ambo hinc tum senes me filii
 Relinquant quasi magistrum. D. o Geta, provinciam

- Cepisti duram. *G.* mi usus venit, hœc scio:
 Memini, relinquî me, deo iratô meo.
 Coepi advorsari primo: quid verbis opus 'st? 25
 Senibus fidelis dùm sum, scapulas perdidi.
 Venere in mentem mi isthaec: namque inscitia 'st,
 Advorsum stimulum calces. coepi iis omnia
 Facere, obsequi, quae vellent. *D.* scisti uti foro.
G. Noster mali nil quicquam primo: hic Phaëdria 30
 Continuo quandam nactus est puellulam
 Citharistriam: hanc amare coepit perditæ.
 Ea serviebat lenoni inpurissimo:
 Neque, quod daretur quicquam, id curarant patres.
 Restabat aliud nil, nisi oculos coepit perditæ. 35
 Sectari, in ludum ducere, et redducere.
 Nos otiosi operam dabamus Phaëdriae.
 In quo hæc discebat ludo, exadvorsum ei loco
 Tonstrina erat quaedam. hic solebamus fere
 Plerumque eam opperiri, dum inde iræt domum. 40
 Interea dum sedemus illi, intèrvenit
 Adulescens quidam lacrumans. nos mirarier.
 Rogamus quid sit: „nûmquam aequæ, inquit, ac modo,
 Paupertas mihi onus visa est et miserum et grave.
 Modo quandam vidi virginem hic viciniae 45
 Miseram, suam matrem lamentari mortuam:
 Ea sita erat exadvorsum. neque illi benevolens,
 Neque notus neque cognatus extra unam ancilulam
 Quisquam aderat, qui adjutaret funus. miseritum 'st.
 Virgo ipsa facie egrægia. quid verbis opus 'st? 50
 Commorat omnes nos. ibi continuo Antipho:
 Voltisne eamus visere? alius; censeo:
 Eamus: duc nos sodes: imus, venimus:
 Videmus: virgo pulchra: et, quo magis diceris, 55
 Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem:
 Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida,
 Lacrumacæ, vestitus turpis: ut, ni vis boni
 In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
 Ille, qui illam amabat fidicinam tantummodo,
 Satis, inquit, scita 'st: noster vero *D.* jam scio: 60
 Amare coepit. *G.* scin' quam? quo evadat, vide.
 Postridie ad anum recta pergît: obsecrat,
 Ut sibi ejus faciat cõpiam. illa enim se negat:
 Neque eum aequom facere ait: illam civem esse Atticam, 65
 Bonam, bonis prognatam: si uxorem velit,
 Lege id licere facere: sin aliter, negat.
 Noster, quid ageret, nescire: et illam ducere

Copiosus
 D. ...
 G. ...
 Dicitur
 G. Quid
 Hinc
 D. Quid
 Hinc
 Lex est,
 Hinc
 Ego te
 Patrem
 M. iudicem
 Quae
 Confligunt
 Cum in
 Pater
 Hic
 G. Presens
 Dicit
 D. Quid
 Quod
 Hinc
 D. Lamb.
 Sic
 Posthac
 Non
 D. Quid
 Quod
 D. Pater
 Quod
 Sic
 Et
 D. Non
 Pater
 A. A. dicit
 Phaëdria
 Quod
 P. Quod
 Quod
 TERENTII

Cupiebat, et metuēbat absentem patrem.

D. Non, si redisset, ei pater veniam daret?

G. Ille indotatam virginem atque ignobilem

70

Daret illi? numquam faceret. *D.* quid sit denique?

G. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,

Homō confidens; qui illum di omnes perduint.

D. Quid is fecit? *G.* hoc consilium, quod dicam dedit:

Lex est, ut orbae, qui sunt genere proximi,

75

lis nubant, et illos ducere eadem haec lex jubet.

Ego te cognatum dicam, et tibi scribam dicam:

Paternum amicum me adsimulabo virginis:

Ad iudices veniemus: qui fuerit pater,

Quae mater, qui cognata tibi sit; omnia haec

80

Confinam: quod erit mihi bonum atque commodum,

Cum tu horum nil refelles, vincam scilicet.

Pater aderit, mihi paratae lites: quid mea?

Illā quidem nostra erit. *D.* jocularē audaciam.

G. Persuasum 'st homini. factum 'st. ventum 'st; vincimur: 85

Duxit. *D.* quid narras? *G.* hoc, quod audis. *D.* o Geta,

Quid tē futurum 'st? *G.* nescio hercle: unum hoc scio,

Quod fors feret, feremus aequo animo. *D.* places:

Hem istuc viri 'st officium. *G.* in me omnis spes mihi est.

D. Laudo. *G.* ad precatorem aecam, credo, qui mihi 90

Sic oret: nunc amitte, quaeso, hunc: ceterum

Posthac si quicquam, nil precor. tantummodo

Non addit: ubi ego hinc abiero vel occidito.

D. Quid paedagogus ille, qui citharistram?

Quid rei gerit? *G.* sic, tenuiter. *D.* non multum habet, 95

Quod det fortasse. *G.* immo nihil, nisi spem meram.

D. Pater ejus rediit, annon? *G.* nondum. *D.* quid? senem

Quoad expectatis vobstrum? *G.* non certum scio:

Set epistolam ab eo adlatam esse audivi modo:

Et ad portitores esse delatam; hanc petam. 100

D. Numquid, Geta, aliud me vis? *G.* ut bene sit tibi.

Puer heus, nemon' huc prudit? cape, da hoc Doroico.

ACTUS II. SCENA I.

[B. I. 3.]

ANTIPHO. PHAEDRIA.

A. A'deon' rem redisse, ut, qui mi consultum optimum veliit esse,

Phaedria, patrem ut extimescam, ubi eius adventi venit in mentem?

Quod ni fuisset incogitans, ita cum expectarem, ut par fuit.

P. Quid istuc? *A.* rogitas? qui tam audacis facinoris mi con-

sciens sis?

Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset, 5

Neú me cupidum eo ímpulisset, quód mi principíum 'st mali.
Nón potius éssem: fuisset tum illos mi aegre aliquót dies:
At nón cotidiána cura haec ángeret animum. *P.* áudio.

A. Dum expécto, quam mox véniat, qui hanc mihi ádimat
consuetúdinem.

P. Aliís quia desit, quód amant, aegre 'st: tibi, quia super-
ést, dolet. 10

Amóre abundas, *Antípho.*

Nam túa quidem hercle cértó víta haec expetenda optándaque est.
Ita mé di bene ament, út mi liceat tándiu, quód amó, frui,
Iam dépecisci mórtē cupio; tú conjicito céterum,

Quid ego hác ex inopiá nunc capiam; et quid tú ex istac cópia: 15

Ut ne áddam, quod sine sump̄tu ingenuam liberalem náctus es:
Quod habés, ita ut voluisti, uxorem sine mala famá palam:

Beátus, ni unum hoc desit, animus qui modeste istac ferat.
Quod sí tibi res sit cumí eo lenone, quócum mi est, tum séntias,

Ita pléríque omnes sūmus ingenio, nóstri nosmet poénitet. 20

A. At tú mihi contra nunc videre fórtunatus, *Phaedria,*
Cui de íntegro est potéstas etiam cónsulendi, quid velis:

Retinére, amare, an mittere: ego in eum incidí infelix locum,
Ut néque mi ejus sit ámittendi, néc retinendi cópia.

Set quid hoc est? vídeon' ego Getam curréntem huc adveníre? 25
Is est ipsus: ei! timeó miser, quam híc mihi nunc nuntiét rem.

ACTUS II. SCENA H. [B.I,4.]

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

G. NúHus's, Geta, nisi áliquod jam consílium celere répereris:
Íta nunc inparátum subito tánta in me inpendént mala:

Quae néque uti devitém scio, neque quómo me inde éxtraham:
Nam nón potest celári nostra diutius jam audácia.

[Quae sí non astu próvidentur, me aut erum pessum dabunt.] 5

A. Quidnam ille commotús venit?

G. Tum témporis mihi púntum ad hanc rem est. érus adest.
A. quid istuc mali 'st?

G. Quod cum áudierit, quod ejus remedium inveniam iracúndiae?
Loquáræ? incendam? táceam? instigem: púrgem me? late-
rém lavem.

Eheú me miserum: cum mihi paveo, tum *Antípho* me ex-
crúciat animi: 10

Ejús me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam
ábsque eo esset,

Récte ego mihi vidíssem: et senis essem últus iracúndiam: aliquid
Cónvasavissem, atque dehinc me prótinam conjicerem in pedes.

A. Quamnam híc fugam aut furtum parat?

G. Set ubi Antiphonem réperiam? aut qua quaérere insístam via? 15

Ph. Te nóminat.

A. Nescio quod magnum hoc nuntio expectó malum. *Ph.* anne sánus es?

G. Domum ire pergam: ibi plúrimum 'st. *Ph.* revocémus hominem. *A.* sta ilico. *G.* hem,

Sátis pro imperio quisquis es. *A.* Geta. *G.* ipse est, quem volui óbviám.

A. Cedo, quid portas, óbsecro; atqueid, si potes, verbo expedi. 20

G. Fáciam. *A.* eloquere. *G.* módo aput portum. *A.* meúmne? *G.* intellecti. *A.* óccidi. *P.* hem.

A. Quid agam? *Ph.* quid ais? *G.* huius patrem vidisse me patruúm tuum.

A. Nám quod ego huic nunc súbito exitio rémediúm inveníam miser?

Quód si eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te ut distrahar, Nulla 'st mihi vita expetenda. *G.* ergo istaec cum ita sint, Antípho, 25

Tánto magis te advigíllare aequom 'st: fórtis fortuna ádjuvat.

A. Nón sum aput me. *G.* atqui ópus est nunc cum máxime, ut sis, Antípho:

Nám si senserit te tímídum páter esse, arbitrábitur Cómmeruisse cúlpani. *Ph.* hoc verum 'st. *A.* nón possum inmutárier.

G. Quid faceres, si aliúid quid gravius tibi nunc faciendúm foret? 30

A. Cum hóc non possum, illúd minus possem. *G.* hoc níhil est, Phaedria: ilicet.

Quíd hic conterimus óperam frustra? quín abeo? *Ph.* et quídem ego. *A.* óbsecro,

Quíd si adsimulo, sátin' est? *G.* garris. *A.* vóltum contemplámini: em,

Sátin' est sic? *G.* non. *A.* quíd si sic? *G.* própemodum. *A.* quíd si sic? *G.* sat est:

E'm, istuc serva: et vérbum verbo, pár pari ut respóndas; 35 Né te iratus suis saevídicis dictis protelét. *A.* scio.

G. Ví coactum te esse, invitum, lége, judició: tenes?

Sét quis hic est senéx, quem video in última platea? *A.* ípsus est.

Nón póssum adesse. *G.* ah, quíd agis? quo ahis, Antípho?

Mane, inquam. *A.* egomet me nóvi et peccatúm meum: 40

Vobis commendo Phánium et vitám meam.

Ph. Geta, quíd nunc fiet? *G.* tú jam lites audies:

Ego pléctar pendens, nísi quíd me feféllerit.

Set, quód modo hic nos Antíphonem mónuimus, 45

Id nósmet ipsos fácere oportet, Phaedria.

Ph. Aufér mi oportet: quin tu, quid faciam, impera.

G. Reministin', olim ut fúerit vostra oratio

In re incipiunda ad défendam nóxiam,

Iustam illam causam, fáciilem, vincibilem, óptamam?

Ph. Memini. *G.* ém, nunc ipsa 'st ópus ea; aut, si quid potest, 50

Melióre et callidióre. *Ph.* fiet sédulo.

G. Nunc prior adito tu. égo in subsidiis híc ero

Succénturiatus, sí quid deficiás. *Ph.* age.

ACTUS. II. SCENA III.

[B. II, 1.]

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

D. Ítane tandem uxórem duxit A'ntipho injussú meo?

Néc meum imperium: ac mίtto imperium: nón simulatém meam

Reveréri saltem? nón pudere? o fácinus audax, ó Geta

Monitór. *G.* vix tandem. *D.* quid mihi dicent? aut quam cau-
sam réperient?

Demíror. *G.* atqui réperi jam: aliud cúra. *D.* an hoc dicét mihi? 5

Invítus feci; léx coegit. áudio. fateór. *G.* places.

D. Verúm scientem, táctum, causam trádere adversáriis,

Etiám ídne lex coégit? *G.* illud dúrum. *P.* ego expediám: sine.

G. Incértum 'st, quid agam; quia praeter spem, atque incredi-
bile hoc mi óbtigit:

Ita sum irítatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum in-
stítuere. 10

Quamobrem ómnes, cum secúndae res sunt máxume, tum máxume

Meditári secum opórtet, quo pacto ádvorsam aerumnám ferant.

Pericla, damna, exília peregre rédiens semper cógitet,

Aut filii peccatum, aut uxoris mórtém, aut morbum filiae:

Commúnia esse haec: né quid horum umquam áccidat animó
novom. 15

Quicquid praeter spem evéniat, omne id députare esse in lucro.

G. O Phaédria, increíble quantum erum anteco sapiéntia.

Meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus sí réderit:

Moléndum 'st in pistrino: vapulándum: habendum cómpedes:

Opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidit animó
novom. 20

Quicquid praeter spem evéniet, omne id députabo esse in lucro.

Sét quid cessas hóminem adire, et blánde in principio ádloqui?

D. Phaédriam, mei frátris video filium mi ire óbviam.

P. Mè pátrúe, salve. *D.* salve: set ubi est A'ntipho?

P. Salvom ádvenire — *D.* crédo: responde hóc mihi. 25

P. Valet: híc est: set satin' ómnia ex senténtia?

D. Velléns quidem. *P.* quid istúc est? *D.* rogitas, Phaédria?

Bonás, me absente, híc cónfecistis náptias.

- P.* Eho, an id suscenses nunc illi? *G.* o artificem probum.
D. Egon' illi non suscenseam? ipsum gestio 30
 Dari mi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat
 Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.
P. Atqui nil fecit, patruce, quod suscenseas.
D. Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:
 Unum cum noris, omnes noris. *P.* haut ita 'st. 35
D. Cum in noxia hic est; ille ad defendendum adest:
 Cum ille est, praesto hic est: tradunt operas mutuas.
G. Probe horum facta imprudens depinxit senex.
D. Nam ni haec ita essent, cum illo haut stares, Phaedria.
P. Si est, patruce, culpam ut Antipho in se admiserit, 40
 Ex qua re minus rei foret aut famae temperans:
 Non causam dico, quin, quod meritus sit, ferat.
 Set, si quis forte, malitia fretus sua,
 Insidias nostrae fecit adulescentiae,
 Ac vicit; nostran' culpa ea est? an iudicum, 45
 Qui saepe propter invidiam adimunt diviti,
 Aut propter misericordiam addunt pauperi?
G. Ni nossem causam, crederem, vera hunc loqui.
D. An quisquam iudex est, qui possit noscere
 Tua iusta, ubi tute verbum non respondeas, 50
 Ita ut ille fecit? *P.* functus adulescentuli est
 Officium liberalis: postquam ad iudices
 Ventum 'st, non potuit cogitata proloqui:
 Ita cum tum timidum ibi obstupescit pudor.
G. Laudo hunc: set cesso, adire quamprimum senem? 55
 Ere, salve: salvom te advenisse gaudeo. *D.* oh,
 Bone custos, salve, columen vero familiae:
 Cui commendavi filium hic abiens meum,
G. Iamdudum te omnis nos accusare audio
 Inmerito: et me horunc omnium immeritissimo:
 Nam quid me in hac re facere voluisti tibi?
 Servom hominem causam orare leges non sinunt:
 Neque testimonii dictio est. *D.* mitto omnia:
 Addo istuc: imprudens timuit adulescens: sino:
 Tu servos: verum, si cognata est maxume, 65
 Non fuit necesse habere: set, id quod lex jubet,
 Dotem daretis; quaereret alium virum.
 Qua ratione inopem potius ducebat domum?
G. Non ratio, verum argentum deerat. *D.* sumeret
 Alicunde, *G.* alicunde? nihil est dictu facilius. 70
D. Postremo, si nullo alio pacto, faenore.
G. Hui, dixti pulchre: si quidem quisquam crederet,
 Te vivo. *D.* non, non sic futurum 'st: non potest.

Egon' illam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?
 Nil suáve merita 'st. hóminem conmonstrárier 75
 Mi istúm volo: aut ubi hábitet, demonstrárier.
 G. Nempe Phórmionem. D. istúnc patronum mülíeris.
 G. Iam fáxo hic aderit. D. Antípho ubi nunc ést? G. foris.
 D. Abi, Phaédria, eum requíre, atque adduce húc. PH, eo:
 Rectá via quidem illuc. G. nempe ad Pámphilam. 80
 D. Ego deós penatís hinc salutatúm domum
 Devórtar: inde ibo ad forum, atque aliquót mihi
 Amicos advocábo, ad hanc rem qui ádsient;
 Ut ne inparatus sim, si adveniat Phórmio.

ACTUS III. SCENA I. [B. II, 2.]

PHORMIO. GETA.

P. I tane patris áis conspectum véritum hinc abiisse? G. ádmodum.
 P. Phánium relictam solam? G. sic. P. et iratúm senem?
 G. O'ppido. P. ad te súmma solum, Phórmio, rerúm redit:
 Táte hoc intristi: tibi omne est éxedendum: accingere.
 G. O'bsecro te, P. si rogabit. G. in te spes est. P. éccere, 5
 Quid si reddet? G. tu inpulisti. F. sic opinor. G. súbveni.
 P. Cédo senem: jam instrúcta mihi sún't córde consilia ómnia.
 G. Quid ages? P. quid vis? nisi uti maneat Phánium: atque
 ex crimine hoc

A'ntiphonem erípiam: atque in me omnem íram derivém senis?
 G. O' vir fortis atque amicus. vérum hoc saepe, Phórmio, 10
 Véreor, ne istaec fórtitudo in nérvom erumpat déniqúe. P. ah,
 Nón ita est: factum ést periculum, jam pedum visá 'st via.
 Quót me censes hómines jam devérberasse usque ad necem,
 Hóspites, tum civis? quo magis nóvi, tanto saépius.
 Cédo dum, en, unquam injúriarum audísti mihi scriptám
 dicam? 15

G. Qui istuc? P. quia non réte accipitri ténditur neque milúo,
 Qui male faciunt nóbis: illis, qui nil faciunt, ténditur:
 Quia enim in illis fráctus est, in istis opera lúditur.
 A'liis aliundé ést periculum, unde áliquíd abradí potest:
 Mihi sciunt nil ésse. dices, dúcent damnátum domum: 20
 A'lere nolunt hóminem edacem: et sápiunt mea senténtia,
 Pró maleficio sí-beneficium súmum nolunt réddere.
 G. Nón pote satis pro mérito ab illo tibi referri grátia.
 P. Immo enim nemo sátis pro merito grátiam regi refert.
 Tén' asymbolúm venire, unctum atque lautum e bálneis, 25
 O'tiosum ab ánimo: cum ille et cúra et sumptu absúmitur:
 Dúm fit, tibi quod pláceat, ille ringitur: tu rideas:
 Prior bibas; prior decumbas: céna dubia appónitur.
 G. Quid istuc verbi est? P. úbi tu dubites, quid sumas potíssimum.

Haec cum rationem in eas quam sint suavia, et quam cara sint; 30
 E'a qui praebet, non tu hunc habeas plane praesentem deum?
 G. Senex adest: vide quid agas: prima coitio 'st acerrima:
 Si eam sustinueris, post illa jam, ut lubet, ludas licet.

ACTUS III. SCENA II.

[B. II, 3.]

DEMIPHO. GETA. PHORMIO.

D. En umquam cuiquam contumeliosius
 Audistis factam injuriam, quam haec est mihi?
 Adeste quaeso. G. iratus est. P. quin tu hoc age:
 Iam ego hunc agitabo, pro deum immortalium,
 Negat, Phanium esse hanc sibi cognatam, Demipho? 5
 Hanc Demipho negat esse cognatam? G. negat.
 D. Ipsum esse opinor, de quo agebam. sequimini.
 P. Neque eius patrem se scire, qui fuerit? G. negat.
 P. Nec Stilphonem ipsum scire, qui fuerit? G. negat.
 P. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens: 10
 Necligitur ipsa; vide, avaritia quid facit.
 G. Si erum insimulabis malitiae, male audies.
 D. O audaciam, etiamne ultro accusatum advenit?
 P. Nam jam adulescenti nihil est quod susceam,
 Si illum minus norat: quippe homo jam grandior, 15
 Pauper, cui opera vita erat, ruri fere
 Se continebat: sibi agrum de nostro patre
 Colendum habebat: saepe interea mihi senex
 Narrabat, se hunc necligere cognatum suum:
 At quem virum? quem ego viderim in vita optimum. 20
 G. Videas te atque illum, ut narras. P. i in malam crucem.
 Nam ni ita cum existimassem, numquam tam gravis
 Ob hanc inimicitias caperem in vestram familiam,
 Quam is aspernatur nunc tam inliberaliter.
 G. Pergin' ero absentem male loqui, impurissime? 25
 P. Dignum autem hoc illo est. G. ain'tamen, carcer? D. Geta.
 G. Bonorum extoror, legum contortor. D. Geta.
 P. Responde. G. quis homo est? chem. D. tace. G. absentem tibi
 Te indignas seque dignas contumelias.
 Numquam cessavit dicere. D. ohe, desine. 30
 Adulescens, primum abs te hoc bona venia expeto,
 Si tibi placere potis est, mi ut respondeas:
 Quem amicum tuum ais fuisse istum, explanam mihi:
 Et qui cognatum me sibi esse diceret.
 P. Proinde expiscare, quasi non nosset. D. nossem? P. ita. 35
 D. Ego me nego: tu, qui ais, redige in memoriam.
 P. Eho tu sobrinum tuum non noras? D. enicas:

- Dic nomen. *P.* nomen? *D.* máxume, quid nunc taces?
P. Perii hércle, nomen pérdidi. *D.* hem, quid ais. *P.* Geta,
 Si méministi id quod ólim dictum 'st, súbiice. hem, 40
 Non dico: quasi non nóris, temptatum ádvenis.
D. Egone autem tempto? *G.* Stílpho. *P.* atque adeo quid mea?
 Stílphó 'st. *D.* quem dixti? *P.* Stílphonem, inquam, nóveras.
D. Neque ego illum noram, néque mi cognátus fuit
 Quisquam istoc nomine. *P.* itane? non te horúm pudet? 45
 At sí talentum rém reliquissét decem,
D. Di tibi malefaciant. *P.* primus esses mémoriter
 Progénem vostram usque áb avo atque atavo próferens.
D. Ita, ut dicis. ego tum cum ádvenissem, qui mihi
 Cognáta ea esset, dicerem: itidem tú face: 50
 Cedo qui ést cognata? *G.* eu nóster, recte: heus tú, cave.
P. Dilúcide expedívi, quibus me opórtuit
 Iudicibus: tum id sí fálsum fuerat, filius
 Cur nón refellit? *D.* filium narrás mihi?
 Cujus dé stultitia díci, ut dignum 'st, nón potest. 55
P. At tú, qui sapiens és, magistrátus adi;
 Iudícium de eadem caúsa iterum ut reddánt tibi:
 Quandóquidem solus régnas; et solí licet
 Hic de eádem causa bis iudícium apíscler.
D. Etsí mihi facta injúria 'st; verúm tamen 60
 Potíus quam lites sécter aut quam te audíam,
 Itidem út cognata sí sit, id quod léx jubet,
 Dotém dare, abduce hánc: minas quinque áccipe.
P. Ha, ha, haé, homo suavis. *D.* quid? num iniquom póstulo?
 An ne hóc quidem ego adipíscar, quod jus públicum 'st? 65
P. Itan' tándem, quaeso, item, út meretricem ubi abúsus sis
 Mercédem dare lex júbet eji atque amíttere?
 An, ut né quid civis túrpe in sese admitteret
 Proptér egestatem, próxumo jussú 'st dari;
 Ut cum uno aetatem dégeret? quod tú vetas. 70
D. Ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quámobrem? *P.* ohe,
 Actum, ájunt, ne agas. *D.* nón agam? immo haut désinam,
 Donéc perfecero hóc. *P.* ineptis. *D.* sine modo.
P. Postrémó tecum nil rei nobis, Démípho, est:
 Tuus ést damnatus gnátus, non tu: nám tua 75
 Practérierat jam ad dúcendum aetas. *D.* ómnia haec
 Illúm putato, quae égo nunc dico,
 Aut quidem cum uxore hac ípsum prohibebó domo.
G. Irátus est. *P.* tute ídem melius féceris.
D. Itane és paratus fácere me advorsum ómnia, 80
 Infélix? *P.* metuít hic nos, tametsí sédulo
 Dissimulat. *G.* bene habent tibi princípia. *P.* quín, quod est

Ferendum, fers: tuis dignum factis feceris:
 Ut amici inter nos simus. *D.* egon' tuam expetam
 Amicitiam? aut te visum aut auditum velim? 85
P. Si concordabis cum illa, habebis, quae tuam
 Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.
D. Te oblectet: tibi habe. *P.* minue vero iram. *D.* hoc age.
 Satis jam verborum 'st: nisi tu properas mulierem
 Abducere, ego illam ejiciam: dixi, Phormio. 90
F. Si tu illam attigeris secus, quam dignum est liberam,
 Dicam tibi impingam grandem: dixi, Demipho.
 Si quid opus fuerit, heus demo me. *G.* intéllego.

ACTUS III. SCENA III. [B. II, 4.]

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINUS. CRITO.

D. Quanta me cura et sollicitudine adficit
 Gnatius, qui me et se hisce impedivit nuptiis?
 Neque mi in conspectum prodit; ut saltém sciam,
 Quid de hac re dicat, quidve sit sententiae,
 Abi, vise redieritne jam an nondum domum. 5
G. Eo. *D.* videtis, quo in loco res haec siet:
 Quid ago? dic, Hegio. *H.* ego? Cratinum censeo:
 Si tibi videtur. *D.* dic, Cratine. *CR.* mene vis?
 Ego, quae in rem tuam sint, ea velim facias: mihi
 Sic hoc videtur, quod te absente hic filius 10
 Egit, restitui in integrum aequum esse ac bonum:
 Et id impetrabis. dixi. *D.* dic nunc, Hégio.
H. Ego sedulo hunc dixisse credo: verum ita est,
 Quot homines, tot sententiae: suus cuique mos.
 Mihi non videtur, quod sit factum legibus, 15
 Rescindi posse: et turpe inceptu est. *D.* dic, Crito.
C. Ego amplius deliberandum censeo:
 Res magna est. *H.* numquid nos vis? *D.* fecistis probe:
 Incertior sum multo, quam dudum. *G.* negant
 Redisse. *D.* frater est expectandus mihi: 20
 Is quod mihi de hac re dederit consilium, id sequar.
 Percontatum ibo ad portum, quoad se recipiat.
G. At ego Antiphonem quaeram; ut, quae acta hic sint, sciat.
 Set eecum ipsum video in tempore huc se recipere.

ACTUS III. SCENA IV. [B. III, 1.]

ANTIPHON. GETA.

A. Enimvero, Antiphó, multimodis cum istoc animo es vitu-
 perandus:

Et tunc te hinc abisse, et vitam tuam tutandam aliis dedisse?
 Alios tuam rem credidisti magis, quam tete, animadversuros?
 Nam ut ut erant alia; illi certe, quae nunc tibi domi 'st, consuleres,
 Ne quid propter tuam fidem decēpta potirētur mali: 5
 Cuius nunc miserae spēs opesque sūnt in te uno omnes sitae.
 G. Et quidem, ere, nos jamdūdum hic te absentem incusamus,
 qui ubieris.

A. Te ipsūm quaerebam. G. sēt ea causa nihilo magis defēcimus.
 A. Loquere, óbsecro, quonam in loco sunt res et fortunae meae:
 Num patri quid subolet? G. nil etiam. A. cequid spei porro 'st?
 G. nescio. A. ah. 10

G. Nisi Phaedria haut cessavit, pro te entī. A. nil fecit novi.
 G. Tum Phormio itidem in hac re, ut aliis, strēnum homi-
 nem praebuit.

A. Quid is fecit? G. confutavit verbis admodum iratum senem.
 A. Eū, Phormio. G. ego, quod potui, porro. G. mi Geta,
 omnis vōs amo.

A. Sic habent principia sese, ut dico: adhuc tranquilla res est 15
 Mansurusque patrum pater est, dum huc adveniat. A. quid
 eum G. id aibat,

De eius consilio velle sese facere, quod ad hanc rem attinget.

A. Quāntus metus est mihi, venire huc salvom nunc pa-
 truum, Geta?

Nam de ejus una, ut audio, aut vivam aut moriar sententia.

G. Phaedria tibi adest. A. ubinam 'st? G, eccum ab sua pa-
 laestra exit foras. 20

ACTUS III. SCENA V. [B. III., 2.]

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

P. Dório,

Audi, óbsecro. D. non audio. P. parumper. D. quin omitte me.

P. Audi, quid dicam. D. at enim taedet jam audire eadem milices.

P. At nunc dicam, quod lubenter audias. D. loquere, audio.

P. Néqueo te exorare, ut maneas triduum hoc? quo nunc abis? 5

D. Mirabar, si tu mihi quicquam adferrēs novi. A. ei,

Metuó lenonem, né quid — G. suo capiti fuat.

P. Nón mihi credis? D. háriolare. P. sin fidem do. D. fabulae.

P. Faeneratum istuc beneficium pulchre tibi dicēs. D. logi.

P. Créde mihi, gaudébis facto: vérum hercle hoc est D.
 sómnia. 10

P. E'xperire: nón est longum. D. cántilenam eandem canis

P. Tú cognatus, tú parens, tu amicus, tu. D. garrí modo.

P. A'deon' ingenio esse duro te atque inexorabili,

U't neque misericórdia, neque precibus molliri queas?

D. A' deon' te esse incógitantem atque imprudentem, Phaédria, 15
 U't phaleratis dictis ducas me; et meam ductes grátiis?

A. Míseritum 'st. *P.* ei véris vincor. *G.* quam uterque est
 similis sui.

P. Neque A'ntipho alia cum óccupatus ésset sollicitudine,
 Tum hoc ésse mi objectum malum! *A.* ah, quid istuc autem
 est, Phaédria?

P. O' fortunatissime Antipho. *A.* égone? *P.* cui, quod amás,
 domi 'st. 20

Néc cum hujusmodi umquam úsus venit út conflictarés malo.

A. Min' domi 'st? immo, id quod ajunt, auribus teneó lupum:

Nám neque quo pacto á me amittam: néque, uti retineám, scio.

D. I'psum istuc mi in hoc est. *A.* né parum lenó sies.

Númquid hic confécit? *P.* hicine? quód homo inhumaníssi-
 mus: 25

Pámphilam meam véndidit. *G.* quid? véndidit? *A.* ain' véndidit?

P. Véndidit. *D.* quam indignum facinus, ancillam aere emptam suo.

P. Néqueo exorare, út me maneat, et cum illo ut mutét fidem,

Trídium hoc: dum id, quód est promissum, ab amicis argen-
 tum aufero:

Si non tum dederó, únam praeterea hóram ne oppertús siet. 30

D. O' ptume. *A.* haut longum 'st, quod orat, Dório: exorét sine:

I'dem hic tibi, quod béne promeritus fuéris, conducipáverit.

D. Vérbá istaec sunt. *A.* Pámphilamne hac úrbe privarí sines?

Túm praeterea horúnc amorem distrahi poterín' pati?

D. Néque ego, neque tu. *G.* dá tibi omnes id, quod es dignús,
 duint. 35

D. E'go te compluris advorsum ingénium meum mensés tuli,

Póllicitantem et nil ferentem, sléntem: nunc, contra ómnia haec,

Répperi, qui dét neque lacrumet: dá locum melióribus.

A. Cérte hercle, ego si sátis commemini, tibi quidem est ólim dies,

Quoad dares huic, praéstítuta. *P.* factum. *D.* num ego istuc
 nego? 40

A. Iam éa praeteriit? *D.* nón, verum haec ei ántecessit. *A.*
 nón pudet.

Vánitatis? *D.* mínime, dum ob rem. *G.* stérculinum. *P.* Dório,

I'tane tandem fácere oportet: *D.* sic sum: si placeo, útere.

A. Sícine hunc decipis? *D.* immo enimvero hic, A'ntipho, me
 decipit:

Nam híc me hujusmodi scibat esse: ego hunc esse aliter crédidi: 45

I'ste me feféllit; ego isti nihilo sum aliter ac fui.

Sét ut ut haec sunt, támen hoc faciam; crás mane argentum mihi

Míles dare se dixit: si mihi prior tu attuleris, Phaédria,

Meá lege utar; út sit potior, prior ad dandum qui ést. Vale.

ACTUS III. SCENA VI. [B. III, 3.]

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

P. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argentum
inveniam miser,

Cui minus nihilo est? quod si hinc pote fuisset exorari
Triduum hoc, promissum fuerat. *A.* itane hunc patiemur, Geta,
Fieri miserum, qui me dudum, ut dixi, adjurit comiter?

Quin, cum opus est, beneficium rursus ei experimur reddere? 5
G. Scio equidem hoc esse aequom. *A.* age ergo, solum servare
hunc potes.

G. Quid faciam? *A.* invenias argentum. *G.* cupio: set, id
unde, edoce.

A. Pater adest hic. *G.* scio: sed quid tum? *A.* ah, dictum sa-
pienti sat est.

G. Itan' ais? *A.* ita *G.* sane hercle pulchre suades: etiam tu
hinc abis?

Non triumpho, ex nuptiis tuis si nil nanciscor mali, 10
Ni etiam nunc me hujus causa quaerere in malo jubeas malum?
A. Verum hic dicit. *P.* quid? ego vobis, Geta, alienus sum?
G. haud puto:

Set parumne est, quod omnibus nunc nobis suscenset senex,
Ni instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur precii?

P. Alius ab oculis meis illam in ignotum abducet locum? hem: 15
Quin igitur, dum licet, dumque adsum, loquimini mecum, Antipho,
Contemplamini me. *A.* quamobrem? aut quidnam facturus'es, cedo.

P. Quoquo hinc asportabitur terrarum, certum est persequi,
Aut perire. *G.* di bene vortant, quod agas: pedetempti tamen.
A. Vide opis si quid potes adferre huic. *G.* si quid? quid? *A.*
quaere, obsecro: 20

Ni quid plus minusve faxit, quod nos post pigeat, Geta.

G. Quaero: salvos est, ut opinor: verum enim metuo malum.
A. Noli metuere: una tecum bona, mala, tolerabimus.

A. Quantum est opus argenti, eloquere. *P.* solae triginta minae.
G. Triginta? hui' peccata 'st, Phaedria. *P.* istaec vero vilis
est. 25

G. Age, age, inventas reddam. *P.* o lepidum. *G.* auferte. *P.*
jam opus'st. *G.* jam feres:

Set opus est, mi Phormionem ad hanc rem adjutorem dari.

A. Praesto 'st: audacissime oneris quidvis impone, et feret:
Solum est homo amico amicus. *G.* eamus ergo ad eum ocius.
A. Numquid est, quod operam mea vobis opus sit? *A.* nil: verum
ubi domum, 30

Et illam miseram, quam ego nunc intus scio esse exanima-
tam metu,

Consolare. cæssas? *A.* nihil est, aèque quod faciám iubens.
P. Quá via istuc faciás? *G.* dicam in ítere: modo te hinc ámove.

ACTUS IV. SCENA I.

DEMIPHO. CHREMES.

A. Quid? quá profectus cáusa hinc es Lemnúm, Chreme,
 Addúxtin' tecum filiam? *C.* non. *D.* quid ita non?
C. Postquám videt me ejus máter esse hic diútius;
 Simul autém non manébat actas vírginis
 Meam néclegantiam; ípsam cum omni fámilia 5
 Ad mé profectam esse aíbant. *D.* quid illic tám diu,
 Quaeso, ígitur commorábare, ubi id audíveras?
C. Pol mé detinuit mórbus. *D.* unde? aut qui? *C.* rogas?
 Senéctus ipsa 'st mórbus. set venisse eas
 Salvás audívi ex náuta, qui illas véxerat. 10
D. Quid gnáto optigerit me ábsente, audístin', Chreme?
C. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit.
 Nam hanc cónditionem sí cui tulero extrário,
 Quo pacto aut unde mihi sit, dicendum órđine est.
 Te mihi fidelem esse aèque atque egomet súm mihi, 15
 Scibam: ille sí me aliénus adfiném volet,
 Tacébit, dum intercedét familiáritas:
 Sin spréverit me, plús, quam opus est scitó, sciet.
 Vereórque, ne uxor áliqua hoc resciscát mea:
 Quod sí fit, ut me excútiám atque egrediár domo, 20
 Id réstat: nam ego meórum solus súm meus.
D. Scio ita ésse: et istaec mihi res sollicitúđini 'st:
 Neque défetiscar úsque adeo experírier,
 Donéc tibi, id, quod póllicitus sum, effécero.

ACTUS IV. SCENA II.

GETA.

Ego hómínem callidiórem vídi néminem,
 Quam Phórmionem. vénio ad hominem, ut dícerem,
 Argéntum opus esse, et id quo pacto fieret.
 Vix dúm dimidium díxeram, intelléxerat;
 Gaudébat: me laudábat: quaerebát senem: 5
 Dis grátias agébat, tempus sibi dari,
 Ubi Phaedriai osténderet nihiló minus
 Amicum se esse, quam A'ntiphoni. hominem ád forum
 Iussí ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.
 Set eccum ípsum, qui est ultérior? attat Phaedriac 10
 Pater vénit. set quid pértinui autem bélua?

TERENTIUS.

P

An quia, quos fallam, pro uno duo sunt mihi dati?
 Commodius esse opinor duplici spe uter.
 Petam hinc, unde a primo institui: is si dat, sat est:
 Si ab eo nil fiet, tum hunc adoriar hospitem.

15

ACTUS IV. SCENA III.

ANTIPHIO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

A. Exspecto, quam mox recipiat sese Geta.
 Set patrum video cum patre adstantem. ei mihi,
 Quam timeo, adventus hujus quo inpellat patrem.
G. Adibo: o salve, noster Chreme. *C.* salvé, Geta.
G. Venire salvom volupe 'st. *D.* credo. *G.* quid agitur? 5
C. Multa adventienti, ut sit, nova hic compluria.
C. Ita. de Antiphone audistin' quae facta? *C.* omnia.
G. Tu' dixeras huic? facinus indignum, Chreme,
 Sic circumiri? *D.* id cum hoc agebam commodum.
G. Nam hercle ego quoque id quidem agitans mecum sedulo, 10
 Inveni, opinor, remedium huic rei. *C.* quid, Geta?
D. Quod remedium? *G.* ut abii abs te, sit forte obviam
 Mihi Phormio. *C.* qui Phormio? *G.* is, qui istam. — *C.* scio.
G. Visum est mi, ut ejus temptarem prius sententiam.
 Prendo hominem solum: cur non, inquam, Phormio, 15
 Videmus, inter nos haec potius cum bona
 Ut componantur gratia, quam cum mala?
 Erus liberalis est et fugitans litium:
 Nam ceteri quidem hercle amici omnes modo
 Uno ore auctores fuere, ut praecipitem hanc daret. 20
A. Quid hic coeptat, aut quo evadet hodie? *G.* an legibus
 Daturum poenas dices, si illam egerit?
 Iam id exploratum 'st: heia! sudabis satis,
 Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia est. 25
 Verum pono, esse victum eum: at tandem tamen
 Non capitis ei res agitur, set pecuniae.
 Postquam hominem his verbis sentio molliorier;
 Soli sumus nunc, inquam, hic: ego, quid vis dari.
 Tibi in manum, erus ut his desistat litibus:
 Haec hinc facessat, tu molestus ne sies. 30
A. Satin' illi di sunt propitii? *G.* nam sat scio,
 Si tu aliquam partem aequi bonique dixeris,
 Ut est ille bonus vir, tria non commutabitis
 Verba hodie inter vos. *D.* quis te istaec jussit loqui?
C. Immo non potuit melius pervenirier 35
 Eo, quo nos volumus. *A.* occidi. *C.* perge cloqui.
G. A primo homo insanibat. *D.* cedo, quid postulat?

G. Qu
 T. Qu
 G. Qu
 Sicut
 Non sicut
 Et ad
 Haec de
 Ego, in
 Ita ut
 Nam m
 In serv
 Set mi
 Allicqu
 Quae
 Dare,
 Nullam
 A. Ut
 Vicium
 D. Qu
 Ob de
 G. Ad
 Ximian
 G. Ux
 Supell
 His re
 D. Sicut
 Nil do
 C. Qu
 Fac ut
 Geta,
 C. Me
 G. Qu
 Si illu
 Nam ill
 C. Iam
 Haec d
 C. Opp
 Primiti
 Inde sicut
 A. Geta
 A. Sicut

G. Quid? nimum quantum. *C.* quantum? dic. *G.* si quis daret
Talentum magnum. *D.* immo malum hercle: ut nil pudet?

G. Quod dixi adeo eji: quaeso, quid si filiam
Suam unicam locaret? parvi rettulit 40

Non susceperis: inventa est, quae dotem petat.
Ut ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias:

Haec denique ejus fuit postrema oratio:

Ego, inquit, jam a principio amici filiam, 45

Ita ut aequom fuerat, volui uxorem ducere.

Nam mihi venibat in mentem ejus incommodi,

In servitum pauperem ad ditem dari.

Set mi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,

Aliquantulum quae adferret, qui dissolverem, 50

Quae debeo: et etiam nunc, si volt Demipho

Dare, quantum ab hac accipio, quae sponsa 'st mihi;

Nallam mihi malim, quam istanc uxorem dari.

A. Utrum stultitia facere ego hunc an malitia

Dicam, scientem an imprudentem, incertus sum. 55

D. Quid, si animam debet? *G.* aeger oppositus 'st pignori

Ob decem mnas, inquit. *D.* age, age, jam ducat: dabo.

G. Aedulae item sunt ob decem alias. *D.* oiei,

Nimum 'st. *C.* ne clama: petito illasce a me decem.

G. Uxori emunda ancilla 'st: tum autem pluscula 60

Supellectile opus est: opus est sumptu ad nuptias:

His rebus alias pone sane, inquit, decem.

D. Sescentas proinde scribito jam mihi dicas:

Nil do: impuratus me ille ut etiam inrideat?

C. Quaeso, ego dabo, quiesce: tu modo filius 65

Fac ut illam ducat, nos quam volumus. *A.* ei mihi:

Geta, occidisti me tuis fallaciis.

A. Mea causa ejicitur: me hoc est aequom amittere,

G. Quantum potest me certiore, inquit, face:

Si illam dant, hanc ut mittam: ne incertus siem: 70

Nam illi mihi dotem jam constituerunt dare.

C. Iam accipiat: illis repudium renuntiet:

Hanc ducat. *D.* quae quidem illi res vortat male.

C. Opportune adeo argentum nunc mecum attuli,

Fructum, quem Lemni uxoris reddunt praedia: 75

Inde sumam: uxori, tibi opus esse, dixero.

ACTUS IV. SCENA IV.

ANTIPHO. GETA.

A. Geta. *G.* hem. *A.* quid egisti? *G.* emunxi argentó senes.

A. Satin' est id? *G.* nescio hercle, tantum jussus sum.

- A.* Eho, vérbero, aliud mihi respondes ac rogo?
H. Quid érgo narras? *A.* quid ego narrem? operá tua
 Ad réstim mi quidem rés redit planíssime. 5
 Ut té quidem omnes, di deae, súperí, inferí,
 Malís exemplis pérđant! em, si quid velis,
 Huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo auferat.
 Quid mínus útile fuit, quam hoc ulcus tángere
 Aut nóminare uxórem? injecta est spés patri 10
 Posse illam extrudi, cédo nunc porro, Phórmio
 Dotém si accipiet, úxor ducenda est dómum,
 Quid fiet? *G.* non enim dúcet. *A.* novi. céterum
 Cum argéntum repetent, nóstra causa scilicet
 In nérvum potius íbit. *G.* nihil est, A'ntípho, 15
 Quin mále narrando póssit depravárier.
 Tu id, quód boni est, excérpis: dicis, quód mali est.
 Audí nunc contra jám: si argéntum accéperit,
 Ducénda est uxor, út ais: concedó tibi:
 Spatiúm quidem tandem ápparandis núptiis, 20
 Vocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.
 Intérea amici, quód polliciti súnť, dabunt:
 Inde íste reddet. *A.* quámobrem? aut quid dicét? *G.* rogas?
 Quot rés post illa mónstra evenerúnť mihi?
 Intróiit in aedis áter alienús canis: 25
 Anguis in ínpluvium décidit de tégulis:
 Gallína cecinit: interdixit háriolus:
 Arúspex vetuit: ánte brumam autém novi
 Negóti nihil incípere causa est sóntica.
 Hæc fient. *A.* ut modo fiant. *G.* fient: mé vide. 30
 Pater éxit: abi, dic, ésse argéntum Phaédriae.

ACTUS IV. SCENA V.

DEMIPHO. GETA. CHREMES.

- D.* Quiétus esto, inquam: égo curabo, né quid verborúm dñit.
 Hoc témere numquam amittam ego a me, quín mihi testis
 ádhibeam:
 Cui dém, quámobrem dem, cómmemorabo. *G.* ut cáutus est,
 ubi nihil opus 'st!
C. Atqui íta opus factó est, ét mature, dúm libido eadem hæc
 manet:
 Nam si áltera illæc mágis instabit, fórsitan nos reíciat. 5
G. Rem ipsám putasti. *D.* dúc me ad eum ergo. *G.* nóu mo-
 ror. *C.* ubi hoc égeris,
 Transíto ad uxórem meam, ut convéniat hanc prius, quam
 hinc abit.

Dicát, eam dare nos Phórmioni nuptum, ne suscénsat:
 Et mágis esse illum idóneum, ipsi qui sit familiárior:
 Nos nóstro officio nil degressos: quántum is voluerit dari, 10
 Datum esse dotis. *D.* quid tua, malum, id refert? *C.* magni,
 Démipho.

Non sátis est, tuum te officium facere, fáma si id non áprobat:
 Volo ipsius quoque voluntáte haec fieri, né se ejectam praédicet.
D. Idem égo istuc facere póssum. *C.* mulier mulieri mágis cóngruet.
D. Rogábo. *C.* ubi ego illas núnc iam reperire possim, cógito. 15

ACTUS IV. SCENA VI. [B. V. 1.]

SOPHRONA. CREMES.

S. Quid agam? quem mi amicum misera invéniam, quo consilia haec referam, aut

Unde mi auxiliúm petam?

Nám vereor, era ne ób meum snasum indigne injuria ádficiatur:
 Ita patrem adulescéntis facta haec tólerare audió violenter.

C. Nám quae haec anus est, éxanimata a fratre quae egressá 'st meo? 5

S. Quod ut fácerem, egestas me impulit; cum scirem, infirmas nuptias

Haec esse: ut id consúlerem, intérea víta ut in tutó foret.

C. Certe edepol, nisi me ánimus fallit, aut parum prospiciunt oculi,
 Meaé nutricem gnátae video. *S.* néque ille investigátur. *C.*
 quid ago?

S. Qui éjus pater est. *C.* ádco? an maneo, dum, haec quae loquitur, mágis cognosco? 10

S. Quód si cum núnc reperire póssim, nihil est, quod vereár.
C. ea 'st ipsa.

C. Conloquar. *S.* quis hic loquitur? *C.* Sophrona. *S.* ét meum nomen nóminat?

C. Réspice ad me. *S.* di, óbsecro vos, éstne hic Stilpho? *C.* nó. *S.* negas?

C. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsurum sodes, Sóphrona.
 Ne me istoc posthac nómine appellássis. *S.* quid? non, óbsecro, es, 15

Quem sémper te esse díctitasti? *C.* 'st. *S.* quid has metuis fores?

C. Conclúsam hic habeo uxórem saevam, vérum istoc me nómine
 Eo péperam olim dixi, ne vos fórte imprudentés foris

Effútiretis; átque id porro aliqua úxor mea rescisceret.

S. Istóc pol nos te hic invenire miserae numquam pótuimus. 20

C. Eho dic mihi, quid rei tibi est dum fámlia hac, unde éxis?

Ubi illae? *S.* miseram me, *C.* hém, quid est? vivúntne? *S.*
 vivit gnáta.

Matrem ipsam ex aegritudine miseram mors consecuta est.
C. Male factum. *S.* ego autem, quae essem anus deserta, egens,
 ignota,

Ut potui, nuptum virginem locavi huic adolescenti, 25
 Harum qui est dominus aedium. *C.* Antiphonine? *S.* isti in-
 quam ipsi.

C. Quid? duasne is uxorés? *S.* au, obsecro, unam ille quidem
 hanc solam.

C. Quid illam alteram, quae dicitur cognata? *S.* haec ergo 'st.
C. quid ais?

S. Composito factum 'st, quo modo hanc amans habere posset
 Sine dote. *C.* di vestram fidem, quam saepe forte temere 30
 Eveniunt, quae non audeas optare? offendi adveniens,

Quicum volebam atque ut volebam filiam locatam:

Quod nos ambo opere maximo dabamus operam ut fieret,
 Sine nostra cura maxima, sua cura haec sola fecit.

S. Nunc, quid opus facto sit, vide. pater adolescentis venit: 35
 Eumque animo iniquo hoc oppido ferre ajunt. *C.* nil periculi 'st.
 Set per deos atque homines, meam esse hanc cave resciscat
 quisquam.

S. Nemo ex me scibit. *C.* sequere me: intus cetera audiemus.

ACTUS V. SCENA I. [B. V, 2.]

DEMIPHO. GETA.

D. Nostrapte culpam facimus, ut malis expediat esse:
 Dum nimium dici nos bonos studemus et benignos.

Ita fugias ne praeter casam, quod ajunt. nonne id sat erat,
 Accipere ab illo injuriam? etiam argentum 'st ultro objectum:
 Ut sit, qui vivat, dum aliud aliquid flagiti conficiat. 5

G. Planissime. *D.* iis nunc praemium est, qui recta prava faciunt.

G. Verissime. *D.* ut stultissime quidem illi rem gesserimus.

G. Modo ut hoc consilio possiet discendi, ut istam ducat.

D. Etiam idne dubium 'st? *G.* haut scio hercle, ut homo 'st,
 an mutet animum.

D. Hem, mutet autem? *G.* nescio: verum, si forte, dico. 10

D. Ita faciam, ut frater censuit, ut uxorem huc ejus adducam.

Cum ista ut loquatur. tu, Geta, abi prae: nuntia hanc venturam.

G. Argentum inventum 'st Phaediae: de jurgio siletur:

Provisum est, ne in praesentia haec hinc abeat: quid nunc porro? 15

Quid fiet? in eodem haesitas luto: vorsura solvis:

Praesens quod fuerat, in diem malum abiit: plagae crescent,

Nisi prospicis. nunc hinc domum ibo; ac Phanium edocbeo,

Ne quid vereatur Naustratam, neque eius orationem.

ACTUS V. SCENA II.

[B. V. 3.]

DEMIPHO. NAUSISTRATA. CHREMES.

D. Agedum, út soles, Nausistrata: fac, illa út placetur nóbis,
Ut suá voluntate id, quod est faciúndum, faciat. *N.* fáciam.

D. Paritér nunc opera me ádiuvas, ac ré dudum opituláta es.
N. Factúm volo: ac pol minus queo viri cúlpa, quam me dí-
gnum 'st.

D. Quid autém? *N.* quia pol meí patris bene pártá indiligénter 5
Tutátur: nam ex iis praédiis talénta argénti bina

Capiébat statim: hem vír víro quid praestat? *D.* bina quaeso?

M. Ac rébus vilióribus, tamén duo talénta. *D.* hui.

N. Quid haéc videntur? *D.* scilicet. *N.* virúm me natum véllem:
Ego osténderem, *D.* certó scio. *N.* quo pácto. *D.* parce sódes, 10
Ut póssis cum illa; né te adulescens múlier defetiget.

N. Faciam, út jubes: set meúm virum abs te exire video. *C.*
chem, Démipho,

Iam illi datum est argéntum? *D.* curavi íllico. *C.* nollém datum.
Ei, vídeo uxorem: paéne plus, quam sát erat. *D.* cur nollés,
Chreme?

C. Iam récte. *D.* quid tu? ecquid locutus cum ísta es, quamob-
rem hanc dúcimus? 15

C. Transégi. *D.* quid ait tándem? *C.* abduci nón potest. *D.* qui
nón potest?

C. Quia utérque utrique est córdi. *D.* quid istuc nóstra? *C.*
magni: praéter haec,

Cognátam comperi ésse nobis. *D.* quid? deliras. *C.* sic erit:

Non témere dico: rédíi mecum in mémoriam. *D.* satin' sánus es?

N. Au óbsecro, cave ne ín cognatam pécces. *D.* non est. *C.* né
nega: 20

Patris nómen aliud dictum est: hoc tu errásti. *D.* non norát
patrem?

C. Norát. *D.* cur aliud dixit? *C.* numquamne hódie concedés mihi,
Neque intélleges? *D.* si tú nil narras. *C.* pérgis? *N.* miror,
qui hóc siet.

D. Equidem hércle nesció. *C.* vin' scire? at íta me servet
Iúppiter,

Ut própior illi, quam égo sum ac tu, homo némo 'st. *D.* di
vostrám fidem: 25

Eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scire aut nescire hóc
volo. *C.* ah.

D. Quid ést? *C.* itan' parvam mihi fidem esse apút te? *D.* vin'
me crédere?

Vin' sátis quaesitum mi ístuc esse? age, fiat. quid? illa filia
Amíci nostri quíd futurum 'st? *C.* récte. *D.* hancigitur mittimus?

C. Quidni? D. illa maneat? C. sic. D. ire igitur tibi licet,
Nausistrata. 30

N. Sic pól commodius ésse in omnis árbitror, quam ut coéperas,
Manére hanc; nam perliberális vísa 'st, cum vídī, míhi.

D. Quid istúe negotí 'st? C. jámne operuit óstium? D. jam.
C. o Iúppiter,

Di nós respiciunt: gnátam ínveni núptam cum tuo filio. D. hem,
Quo pácto id potuit? C. nón satis tutus ést ad narrandum híe
locus. 35

D. At tu íntro abí. C. heus, ne filii quidem nóstri hoc resciscánt, volo.

ACTUS V. SCENA III. [B.V,4.]

ANTIPHO.

Laetús sum, ut meae res sése habent, fratri óptigisse, quód volt.
Quam scítum 'st, ejusmodí parare in ánimo cupiditátes,
Quas, eúm res advorsae sient, pauló mederi póssis?

Híc simul argentum répperit, curá sese expedit: 5

Ego nullo possum rémedio me evólvere ex his túrbis:

Quin, si hóc celetur, in metu; sin pátescit, in próbró sim.

Neque mé domum nunc réciperem, ni mi éset spes osténta

Hujúscce habendí. sét ubinam Getam ínvenire póssim?

Rogem, quód conveniundí patris me témpus capere júbeat.

ACTUS V. SCENA IV. [B.V,5.]

PHORMIO. ANTIPHO.

P. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlierem:

Curávi, própria ea Phaédria ut poterétur: nam emisso ést manu.

Nunc úna míhi res étiám restat, quae ést conficiúda; ótium

Ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos sumám dies.

A. Set Phórmio 'st: quid áis? P. quid? quidnam núnc factu-
rus 'st Phaédria? 5

Quo pácto satietátem amoris áit se velle absúmere?

P. Vicíssim partis tuás acturus 'st. A. quas? P. uti fugitét patrem:

Te suás rogavit rúrsum ut ageres; cáusam ut pro se dícres.

Nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus Súnium

Dicam ad mercatum, ancillulam emptum, dúdum quam dixit
Geta: 10

Ne cum híe non videant mé, conficere crédant argentum suum.

Set óstium concrepuit abs te. A. víde, qui egrediátur. P. Geta 'st.

ACTUS V. SCENA V. [B.V,6.]

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

G. O fortuna, o fórs fortuna, cuántis commoditátibus,

Quám desubito ero Antiphoni ope vóstra hunc onerastis diem?

A. Quidnam hic sibi volt? *G.* nósque amicos eius exonera-
stis metu?

Sét ego nunc mihi cesso, qui non úmerum hunc onero pállio;
Atque hominem propero invenire: ut haec, quae contigerint,
sciat.

A. Núm tu intellegis, quid hic narret? *P.* núm tu? *A.* nil. *P.*
tantúndem ego.

G. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi núnc sunt. *A.* heus, Geta.
G. ém tibi!

Núm novom aut mirúm 'st revocari, cúrsum cum institeris?
A. Geta.

G. Pérgin'? hercle númquam hodie odio tú me vinctes. *A.*
nón manes?

G. Vápula. *A.* id quidem tibi jam fiet, nisi resistis, vérbero. 10
G. Familiariórem oportet esse hunc: minitatur malum.

Sét isne est, quem quaero, án non? ipsus 'st. cóngredere actu-
túm. *A.* quid est?

G. O ómniaum, quantum ést, qui vivont, hóminum homo or-
natíssume:

Nám sine controversia ab dis sólus diligere, Antipho.

A. Ita velim: set, qui istuc credam ita esse, mihi dici velim. 15

G. Sátin' est, si te delibutum gaudio reddo? *A.* énicas.

P. Quán tu hinc pollicitationes aúfer, et quod fers, cedo. *G.* oh.
Tú quoque aderas, Phórmio? *P.* aderam: sét tu cessas? *G.*

G. áccipe, em,

U't modo argentúm tibi dedimus ápod forum, recta ad Chremem
Súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém tuam. 20

A. Quámobrem? *G.* omitto próloqui: nam nihil ad hanc rem
est, Antipho:

U'bi in gynaeceum ire occipio, púer ad me accurrit Mida:

Póne adprehendit pállio, resupinat: respició: rogo,

Quámobrem retineát me: ait, esse vétitum intro ad eram accédere.

Sóphrona modo frátre huc, inquit, sénis introduxit, Chremem: 25

Eúmque nunc esse intus cum illis: hóc ubi ego audivi, ad fores

Súspenso gradú placide ire pérrexi: accessi: ástisti:

Ánimam compressi: áurem admovi: ita ánimum coepi attendere,

Hóc modo sermónem captans. *A.* eú, Geta. *G.* hic pulcherrimum

Fácinus audivi: itaque paene hercle éclamavi gaudio. 30

A. Quód? *G.* quodnam arbiträre? *A.* nescio. *G.* atquí miri-
ficíssimum:

Pátrus tuus est páter inventus Phánio, uxori tuae. *A.* hem,

Quíd ais? *G.* cum ejus consuévít olim mátre in Lemno clánculum.

Ph. Sómmium: utn' haec ignoraret súum patrem? *G.* aliquid
crédito,

Phormio, esse causae: set me cénsen' potuisse ómnia 35
 Intellegere extra óstium, intus quae inter sese ipsi égerint?
A. A'tque hercle ego quoque illam inaudiui fábulam. *G.* immo
 etiám dabo,

Quó magis credas: pátruus interea inde huc egreditúr foras:
 Haút multo post cúm patre idem récipit se intro dénuo:
 A'it uterque, tibi potestatem eius habendi sé dare: 40
 Dénique ego sum míssus, te ut requirerem atque addúcerem. *A.* em,
 Quín ergo rape mé: quid cessas? *G.* féceró. *A.* o mi Phórmio,
 Vále. *P.* vale, Antiphó: bene, ita me dí ament, factum. gaúdeó

ACTUS V. SCENA VI. [B. V, 7.]

PHORMIO.

Tantám fortunam de inproviso esse his datam.
 Summa écludendi occasió 'st mi núnc senes.
 Et Phaédriae curam ádimere argentáriam;
 Ne cuiquam suorum aequalíum suppléx siet.
 Nam idem hóc argentum, ita út datum 'st, ingrátis 5
 Ei dátum erit: hoc qui cógam, re ipsa répperi.
 Nunc géstus mihi voltúsque est capiundús novos.
 Set hinc concedam in ángiportum hoc próximum:
 Inde híscé ostendam me, úbi erunt egressi foras.
 Quo me ádsimularam ire ad mercatum, nó n co. 10

ACTUS V. SCENA VII. [B. V, 8.]

DEMIPHO. PHORMIO. CREMES.

D. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago,
 Quando évenere haec nóbis, frater, próspere.
 Quantúm potest, nunc cóveniendus Phórmio est,
 Priusquam dilapidat nóstras trigintá minas,
 Ut aúferamus. *P.* Démiphonem, sí domi est, 5
 Visam: út quod — *D.* at nos ad te ibamus, Phórmio.
P. De eadem hác fortasse caúsa. ita hercle crédidi.
 Quid ad me ibatis? rídiculum: an verémini,
 Ne nó n id facerem, quód recepissém semel: 10
 Heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
 Adhúc curavi unum hóc quidem, ut mi essét fides.
C. Estne ita, uti dixi, liberalis? *D.* óppido.
P. Idque ádeo advenio nuntiátum, Démipho,
 Parátum me esse: ubi vóltis, uxorém date.
 Nam omnis posthabui mihi res, ita uti pár fuit, 15
 Postquam, tantopere id vós velle, animadvérteram.
D. At hic dehortatus ést me, ne illam tibi darem:

- Nam qui erit rumor pópuli, inquit, si id féceris?
 Olim cum honeste potuit, tum non ést data:
 Nunc viduam extrudi túrpe 'st: ferme eadem ómnia, 20
 Quae tute dudum córam me incusáveras.
P. Satis pól superbe inlúditis me. *D.* qui? *P.* rogas?
 Quia ne álteram quidem illam potero dúcere:
 Nam quó redibo ore ád eam, quam contémpserim?
C. Tum autem Aútiphonem video ab sese amittere 25
 Invítum eam: inque. *D.* tum autem video filium
 Invítum sane múlierem ab se amittere.
 Set tránsi sodes ád forum, atque illúd mihi
 Argéntum rursum júbe rescribi, Phórmio.
P. Quodne égo discripsi pórró illis, quibus débui? 30
D. Quid igitur fiet? *P.* si vis mi uxórem dare,
 Quam déspondisti, dúcam: sin est, út velis,
 Manére illam aput te, dós hic maneat, Démipho.
 Nam nón est aequom, mé propter vos decipi:
 Cum ego vóstri honoris cáusa repudium álterae 35
 Remiscrim, quae dótis tantundém dabat.
D. In' hinc málam rem cum istac magnificéntia,
 Fugítive? Etiamnum crédis, te ignorárier,
 Aut túa facta adeo? *P.* inritor. *D.* tunc hanc dúceres,
 Si tibi data esset? *P.* fác periclum. *D.* ut filius 40
 Cum illa hábitet aput te, hoc vóstrum consiliúm fuit.
P. Quaesó, quid narras? *D.* quín tu mi argéntum cedo.
P. Immo véro uxórem tú cedo. *D.* in jus ámbula.
P. Eninvéro si porro ésse odiosi pérgitis,
D. Quid fácies? *P.* egone? vós me indotatis modo 45
 Patrócinari fórtasse arbitrámini:
 Etiám dotatis sóleo. *C.* quid id nostrá? *P.* nihil.
 Hic quándam noram, cuius vir uxórem — *C.* hém. *D.* quid est?
P. Lemni hábuit aliam: *C.* nállus sum. *P.* ex qua filiam
 Suscépit: et eam clam éducat *C.* sepúltus sum. 50
P. Haec ádeo ego illi jám denarrabo. *C.* óbsecro,
 Ne fácias. *P.* oh, tune is eras? *D.* ut ludós facit.
C. Missúm te facimus. *P.* fábulac. *C.* quid vis tibi?
 Argéntum, quod habes, cóndonamus te. *P.* áudio.
 Quid vós, malum, ergo mé sic ludificámini, 55
 Inépti vostra púerili senténtia?
 Noló, volo: volo, nólo rursum: cápe, cedo:
 Quod dictum, indictum 'st: quód modo ratum erat, inritum 'st.
C. Quo pácto aut unde haec híc rescivit? *D.* néscio, 60
 Nisi mé dixisse némini, id certó scio.
C. Monstri, ita me di ament, símile. *P.* injeci scrúpulum. *D.* hem,
 Hicine ut a nobis tántum hoc argénti aúferat,

- Tam apérte iridens? émori hercle sátius est:
 Animó virili praesentique ut sis, para. 65
 Vidés, peccatum tuum hóc esse elatúm foras:
 Neque jám celare id pósse te uxorem tuam:
 Nunc, quód ipsa ex aliis aúditura sit, Chreme,
 Id nósmet indicáre placabilius est.
 Tum hunc ípuratum póterimus nostró modo
 Ulcisci. P. atattat, nisi mi prospicio, haereo. 70
 Hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt viam.
 C. At véreor, ut placári possit. D. bóno animo es.
 Ego rédigam vos in grátiam; hoc fretús, Chreme,
 Cui e médio excessit, unde haec susceptá 'st, tibi.
 P. Itane ágitis mecum? sátis astute, adgrédimini. 75
 Non hércle ex re istius me instigasti, Démipho.
 Ain' tu? úbi, quae lubitum fúerit, peregre féceris,
 Neque huius sis veritus faéminae primáriae,
 Quin nóvo modo eji fáceres contuméliam;
 Veniús mihi precibus lautam peccatúm tuum? 80
 Hisce égo illam dictis ita tibi incensám dabo,
 Ut né restinguas, lácrumis si extilláveris.
 D. Malúm, quod isti dj deaeque omnés duint.
 Tantáne adfectum quémquam esse hominem audácia?
 Non hóc publicitus scélus hinc deportáric 85
 In sólas terras? C. in id redactus sum loci,
 Ut, quid agam, ex illo prorsus nesciam. D. égo scio:
 In jus camus. P. in jus? huc, si quid lubet.
 D. Adséquere ac retine, dúm ego huc servos évoco.
 C. Enim sólus nequeo: accúrre huc. P. una injúria 'st 90
 Tecúm. C. lege agito ergo. P. áltera est tecúm, Chreme.
 D. Rape hunc. P. itan' agitis? énimvero vocé 'st opus:
 Nausistrata, exi. C. os ópprime. D. inpurúm vide,
 Quantúm valet. P. Nausistrata, inquam. C. nón taces?
 P. Taceám? D. nisi sequitur, púgnos in ventrem ingere. 95
 P. Vel óculum exculpe: est, úbi vos ulciscár probe.

ACTUS V SCENA VIII. [B.V.9.]

NAUSISTRATA. CHREMES, PHORMIO, DEMIPHO.

- N. Qui nóminat me? C. hem. N. quid istuc turbae 'st óbsecro,
 Mi vir? P. chem, quid nunc óbstupuisti? N. qui híc homo 'st?
 Non míhi respondes? P. hicine ut tibi respóndeat?
 Qui hercle, úbi sit, nescit. C. cáve isti quicquam créduas.
 P. Abi, tänge: si non tótus friget, me énica. 5
 C. Nihil ést. N. quid ergo est, quód istic narrat? P. jám scies:
 Ausculta. C. pergin' crédere? N. quid ego, óbsecro,

Huic crédam, qui nil dixit? *P.* delirát miser
 Timóre. *N.* non pol témere 'st, quod tu tám times.
C. Egon' timeo? *P.* recte sáne: quando nil times, 10
 Et hoc nihil est, ego quod dico, tu narrá. *D.* scelus,
 Tibi nárrret? *P.* cho tu, fáctum 'st abs te sédulo
N. mi vir, nón mihi dicis? *C.* át *N.* quid at?
C. Non ópus est dicto. *P.* tibi quidem: at scito huic opus 'st.
 In Lémno — *C.* henr, quid agis? *D.* nón taces? *P.* clam te.
C. ei mihi! 15

P. Uxórem duxit — *N.* mi homo, di meliús duint.
P. Sic fáctum 'st. *N.* perii misera. *P.* et inde filiam
 Suscépit jam unam, dúm tu dormis. *C.* quid agimus?
N. Pro di inmortales, fácinus indignum ét malum.
D. Hoc áctum 'st. *P.* an quicquam hódie est factum indignius? 20
 Qui mi, úbi ad uxores véntum 'st, tum fiunt senes.
D. Démipho, te appélló? nam me cum isto distaedét loqui.
 Haéc illae erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
 Lémni? haecine erat éa, quae nostros minnit fructus, vilítas?
D. E'go, Nausistrata, ésse in hac re cúlpan meritum nón nego; 25
 Sét ea quin sit ignoscenda. *P.* vérba fiunt mórtuo.
D. Nám neque peclegéntia tua, néque odio id fecit tuo.
 Vinolentus fére abhinc annos quíndecim muliérculam
 Eám compressit, únde haec nata 'st: néque postilla unquam áttigit.
 E'a mórtem obiit, é medio abiit: qui fuit in re hac scrúpulus. 30
 Quámobrem te oro, ut ália tua sunt fácta, aequo animo et hóc feras.
N. Quid ego aequo animo? cúpio misera in hác re jam defúngier,
 Sét qui sperem? aetáte porro minus peccaturúm putem?
 Nón jam tum erat sénex, senectus sí verecundós facit?
 A'n mea forma atque aétas magis nunc éxpétenda 'st, Démipho? 35
 Quid mi hic adfers, quámobrem exspectem aut spérem, porro
 nón fore?

P. E'xsequias Chreméti quibus est cómmodum ire, em témpus est.

Sic dabo: age nunc, Phórmionem, qui volet, lacéssito:
 Fáxo cum tali mactatum, atque híc est, infortúnio.
 Rédeat sane in grátiam: jam súplici satis ét mihi, 40
 Hábet haec, eji quód, dum vivat, úsque ad aurem oggánniat.
N. A't meo merito crédo: quid ego núnc commemorém, Démipho,
 Singulatim, quális ego in hunc fúerim? *D.* novi aequo ómnia
 Técum. *N.* merito hoc meó videtur fáctum? *D.* minime géntium:
 Vérum, quando jam áccusando fieri infectum nón potest, 45
 Ignosce: orat; cónsifetur; púrgat: quid vis ámplius?
P. E'nimvero, priusquam haéc dat veniam, mihi prospiciam
 et Phaédriae.

182 TERENT. PHORM. ACTUS V. SCENA VIII.

Heús, Nausistratá, priusquam huic respóndes temere, audí. *N.*
quid est?

P. E'go minas triginta per fallácias ab isto ábstuli.

Eás dedi tuo gnáto. is pro sua amíca lenóni dedit. 50

C. Hém, quid ais? *N.* adeón' indignum hoc tibi videtur, filius,

Hómo adulescens, sí habet unam amícam, tu uxores duas?

Níl pudere? quo óre illum objurgábis? respóndé mihi.

D. Fáciét, ut volés. *N.* immo ut meum jám scias senténtiam:

Néque ego ignosco, néque promitto quicquam, neque respóndeo, 55

Priusquam gnatum vídero: ejus judicio permitto ómnia.

Quód is jubebit, fáciam. *D.* mulier sápiens es, Nausistrata.

N. Sátin' tibi est, Chreme? *C.* immo vero púlchre discedo

ét probe,

Et praeter spem. *N.* tú tibi nomen díe quod est? *P.* min'?

Phórmio:

Vóstrae familiae hércle amicus, ét tuo summus Phaédriac. 60

N. Phórmio, at ego ecástor posthac tibi, quod potero et quae
voles,

Fáciamque et dicám. *P.* benigne dícis. *N.* pol meritúm 'st tuum.

P. Vin' primum hodie fácere, quod ego gaúdeam, Nausistrata,

Et quod tuo viro óculi doleant? *N.* cápío. *P.* me ad cenám voca.

C. Pól vero voco. *D.* cámus intro hinc. *C.* fiat? set ubi est

Phaédria,

65

Iúdex noster? *P.* jam híc faxo aderit. Vós valeté et plaúдите.